

RIJEKA SJEĆANJA

(Vukovaru, u zahvalu!)

Djedova priča

DJED: Dođite! Ovdje ćemo započeti ratnu priču...

... Jedne ljetne večeri 1991., prije dvadeset i šest godina, sjedio sam u ovoj istoj fotelji kada su se začuli avioni i osjetio snažan udarac. Oglasile su se sirene za opću opasnost – bilo je vrijeme za bijeg u sklonište, a to je nama bio podrum. Brzo sam „pokupio“ sinove i suprugu te smo krenuli u podrum one dvorišne zgrade.

PRIPOVJEDAČ: Djed zastaje u pričanju i suze mu naviru na oči...

DJED: Kada se pucnjava malo stišala, izlazili bismo iz podruma samo mi, muškarci, po najpotrebnije stvari te da procijenimo kolika je šteta od razaranja. Kako smo u podrumu i noćivali, uspjeli smo od dasaka napraviti krevete. Iz kuće sam donio deke kako bi se djeca i žene noću mogli utopliti jer, iako je ljeto, slavonske noći u kombinaciji s podrumom su hladne.

PETRA: Djede, a kako ste dolazili do hrane i kako ste uspjeli čuti što se događa u gradu i okolici?

DJED: E, djeco moja, zalihe hrane imali smo do određenog trenutka, a kasnije su nam naši vojnici donosili hranu. Struja je bila oskudna i redukcije su bile stalne. U obližnjoj trgovini još su se mogle nabaviti neke stvari: tako sam nabavio svijeće, šibice i baterije. Svijećama smo osvjetljavalni, a baterije su nam koristile za stari radio preko kojega smo slušali vijesti. To vam je ukratko o podrumskom životu - idemo sada u razgled grada, usput ću vam pričati dalje...

Najgore je bilo to što je komšija pucao na komšiju! Rasli smo zajedno, djeca su nam skupa u školu išla (i oni su odrasli u ovom gradu). Vidite ovu kuću: iz te su kuće pucali po našim kućama...

PETRA: Razmišljam o svemu što ste, djede, do sada ispričali. Djede, rekli ste da su u podrum s vama krenuli i sinovi – znači li to da, uz Teninog tatu, imate još djece?

PRIPOVJEDAČ: Duboko uzdahнуvši djed odgovori.

DJED: Imao sam još jednog sina... Tenin stric Marko imao je samo dvadeset godina. Kao i mnogi drugi dečki iz Vukovara, ali i čitave lijepe naše Hrvatske, krenuo je u obranu našega grada. Bili su slabo naoružani, a agresor je posjedovao svo ratno oružje bivše JNA.

PETRA: Što to znači: posjedovali su oružje bivše JNA?

DJED: To vam je, djeco, bila jaka vojska koja je imala tenkove, avione i sve ostalo naoružanje. Naši dečki u rat su krenuli golim rukama i lovačkim puškama, s krunicom oko vrata i velikim srcem!

PRIPOVJEDAČ: Hodajući dalje ulicom do raskrižja, djed iznenada stane:

DJED: Evo, ovdje je pala granata i ubila mog Marka! Nekoliko dana prije pada Vukovara pao je i moj Marko...

PRIPOVJEDAČ: Na cesti su još vidljivi manji tragovi granata jer su veće i dublje popravili.

Šećući dalje, dolaze do križa.

PETRA: Teno, ovaj veliki bijeli križ izgrađen je u spomen na sve žrtve Domovinskog rata, iza kojeg protječe Dunav... Jesam li u pravu, Teno?

TENA: Jesi, Petra, dobro si prepoznala.

PRIPOVJEDAČ : Vratili su se do djedove kuće, otkuda su automobilom krenuli prema bolnici. Dok je Tenin tata vozio, djed je pričao o ratnim strahotama koje su preživjeli.

DJED: Ovim putem su svakoga dana prema bolnici vozili ranjenike, često u automobilima bez stakala, praznih guma... kako bi stradalima što prije pružili pomoć. U bolnici su se nalazili i pacijenti koji su se tamo već zatekli na liječenju, a bilo je i djece i trudnica. Ranjenici i ostali pacijenti bili su smješteni u bolničkom podrumu. U takvim ratnim uvjetima rođeno je šesnaestero djece!

Lijekova je bilo sve manje. Do pomoći se nije moglo, svi prilazi gradu bili su blokirani. Jedinu vezu dr. Bosanac uspostavila bi u večernjim satima telefonom: tada bi „izdiktirala“ što im je potrebno od lijekova i ostale medicinske opreme, a iz Osijeka bi u noćnim satima donosili potrebnii materijal kroz polja.

PRIPOVJEDAČ: Dok je djed pričao, približili su se velikoj bolničkoj zgradiji koja je obnovljena, ali još uvijek skriva strahote koje je prošla.

Ušli su u bolnicu, Mjesto sjećanja i djed je preuzeo ulogu vodiča.

DJED: Vidite ovaj dugi, uski hodnik - sve je postavljeno vjerno, upravo kako je bilo i kao da se strahote još uvijek događaju: kreveti, lutke koje prikazuju ranjenike i osoblje, tamo vidite krevetić s tek rođenim bebama...

Idemo na Ovčaru. Tamo su bili odvezeni zarobljenici iz vukovarske bolnice, njih preko dvije stotine, tamo su svirepo pogubljeni – samo su se trojica uspjela spasiti.

PRIPOVJEDAČ: Automobil parkiraju nasuprot spomen-obilježja, a djed nastavlja priču.

DJED: Ovdje je hangar u koji su dovezeni zatvorenici iz bolnice – idemo unutra! Pogledajte vrata: velika, teška, metalna. To su nekada bila skladišta. U podu su ubetonirane čahure i slama – na njoj su ležali i bili mučeni, a čahure su ostatci metaka koji su tu bili ispaljivani. Uokolo, na zidovima, postavljene su slike svih zarobljenika koji su nemilosrdno smaknuti. Prostorija je mračna, jeziva, uza zid uokolo postavljeno je staklo u koje su uložene stvari koje su pripadale zatvorenicima: krunice, fotografije, odjevni predmeti. U sredini prostorije okrugli je zdenac u koji se u obliku spirale spuštaju do dna imena ubijenih, tzv. Spirala smrti, na kraju koje gori vječno svjetlo.

TENA: Može li itko ostati ravnodušan na ove potresne prizore: podilazi me jeza, suze mi se slijevaju niz obraze.

PRIPOVJEDAČ: Djed ih je poveo prema masovnoj grobnici gdje su strijeljani ranjenici dovezeni iz bolnice. Kod zajedničkog spomenika zapalili su lampion. Široko ravno polje bilo je prekriveno križevima koji simboliziraju broj ljudi ubijenih na tom mjestu – preko dvije stotine!

PETRA: Što je čovjek u stanju učiniti drugom čovjeku!

PRIPOVJEDAČ: Kod kuće su ih baka i susjede dočekale u mirisu fiš-paprikaša i ostalih ribljih specijaliteta. Postavili su stol vani, na dvorištu, sjeli i večerali. Baka je sa sjetom u očima progovorila.

BAKA: Neću vas puno gnjaviti jer ne znam što je djed ispričao...

U Vukovaru smo se, prije rata, znali okupljati na obalama Dunava i Vuke. Inače, ljudi su radili u tvornicama: u gradu je bila tvornica Vupik u kojoj su šivali deke, u Borovu Naselju tvornica Borovo u kojoj su tada, kao i poslije rata, proizvodili cipele, startas-tenisice i čuvene „borosane“. Vukovar je imao razvijen turizam zahvaljujući dvorcu Eltz i baroknim građevinama koje su turisti posjećivali i prije rata. U Vukovaru je oduvijek riječna luka u kojoj se obavlja robna razmjena. Krasili su ga parkovi s fontanama i cvijećem divnih boja, tako da se naš grad imao čime dičiti.

PETRA : Prošle nam je godine profesorica zadala da napišemo sastav o Vukovaru. S ponosom sam ga pisala – i ponijela ga sobom, evo ga... da vam pročitam...

PRIPOVJEDAČ: Svi slušaju Petru s velikim zanimanjem. Na kraju baka dodaje.

BAKA: Spomenula si barake u Španskom – mi smo ti bili među tim Vukovarcima koji su tamo smješteni, točno ti je mama ispričala.

TENA: Hvala ti, Petra, na posjetu! Nadam se da ćeš još koji put doći i da nećeš zaboraviti Vukovar. U to ime darujem ti uspomenu, nešto što će te podsjećati na ovo vrijeme provedeno u krugu moje obitelji i na ovaj grad...

PRIPOVJEDAČ : Tena je Petri u ruku spustila poseban suvenir koji je simbol slobode ovoga kraja, ali i čitave domovine - Vučedolsku golubicu.

TENA: Draga Petra, ni rat, ni strašna razaranja, pa čak ni gubitak najmilijih ne može nas slomiti!

PETRA: Sada bolje razumijem neke važne stvari. Sada i ja s ponosom objavljujem: nitko čovjeku ne može ubiti srce, ušutkati ljubav po kojoj vječno živimo. Sada su postale i moja snaga riječi istinske pobjede: ZAPAMTITE VUKOVAR!

Petra Palijan, 7. d

ČITAJU:

DJED..... Ingo Pavić

PRIPOVJEDAČ..... Sara Klapčić

PETRA..... Petra Palijan

TENA..... Dora Šparavec

BAKA..... Ana Lanč